

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשס"ח

פרשת וילך

א. רש"י הירש .

פרק לא' פסוק ט':

(ט) ויכתב משה וגו'. נאמר כבר בשמות כד, ז ולד, כז שמשוה כתב חלקים של תורת ה'. אולם עתה, אחרי שכתב גם את כל מה שאירע מאז וכסבור היה שכתובת התורה נסתיימה, הוא מסר אותה לכהנים והוסיף את המצוה הקשורה לכך — לקרוא את התורה אחת לשבע שנים לפני העם המתקהל לרגל התג. המצוה לכתוב את השירה, להוסיף אותה לספר התורה ולחתום בה את התורה ניתנה לו רק לאחר מכן (פסוק יד ואילך).

הכהנים בני לוי הנשאים. ארון הברית נישא בדרך כלל על ידי הלויים ממשפחת קהת (ראה במדבר ג, לא), ובהתאם לכך הם קרויים בפסוק כה "הלויים נשאי ארון" וגו'. אולם במקרים מיוחדים הבולטים בחשיבותם נישא הארון על ידי הכהנים. כך בשעת מעבר הירדן (יהושע ג, ג ואילך), בשעת הקפת יריחו (שם ו, ו) ובשעת הכנסת הארון לקודש הקדשים של מקדש שלמה (מלכים א' ח, ג; וראה סוטה לג ע"ב). וכן הדבר גם כאן: כאשר נמסרה התורה בפעם הראשונה לכהנים ולזקני ישראל, נצטוו

הכהנים להופיע עם ארון ברית ה', שכן גם זו היתה שעה גדולה המיוחדת במשמעותה. העובדה שהכהנים נשאו כאן את ארון הברית תלויה גם בסיבה נוספת, שהרי קשורה לכך מצוה המתקיימת בזמן שכבר נבחר מקום לארון הברית ויחד עמו גם לתורה שנכתבה בידי משה (פסוק כו), ושם כבר נמסר הארון למשמרת הכהנים ושוב לא היה בידי הלויים.

על פי זה גם יתבארו הלשונות המתחלפים. כאן נאמר "אל-הכהנים בני לוי הנשאים" וגו': הם נשאו את הארון רק באותה שעה; ואילו בפסוק כה קרויים הלויים "נשאי ארון" וגו': הם היו הנושאים הקבועים של הארון. במסכת סוטה, שם, לא מנו את המקום הזה עם המקומות שהכהנים נשאו בהם את הארון, וזה כנראה טעמו של הדבר: הופעת הכהנים עם הארון היתה רק לאותה שעה, אך לא היה כאן משא ממקום למקום, שהוא עיקר תפקיד הלויים.

אלו

1. בקטע הראשון מתייחס פרשנו לאופן מסירת התורה וציוויה, מהי דעתו?
2. בהמשך צוסק פרשנו בעציוית צמודת הכהנים והלויים, התוכל להסמיר איך לדעתו זה כאל?
3. התוכל להצוא מכנה מותף לאותם מקומות שהכהנים נשאו את הארון?
4. באצט מה הרציון בכך?

* * *

ב. אור החיים .

פרק לא' פסוקים יב, יג:

(יב) הקהל את העם וגו' למען ישמעו וילמען וילמדו וגו'. צריך לדעת למה כפל ב' פעמים תבת למען ולא הספיק לומר למען ישמעו וילמדו. וכמו שאמר בפסוק שאחרי זה שאמר ישמעו וילמדו ונראה כי לפי שאמר הכתוב הקהל את העם האנשים והנשים והטף לקרות ספר תורה באזניהם, וכבר קדם לנו כי הנשים אינם בני תלמוד

התורה דכתיב (לעיל י"א י"ט) ולמדתם אתם את בניכם ודרשו ז"ל (קדושין כ"ט) ולא בנותיכם, לזה חלק הכתוב שגני הדרגות במצוה זו, ואמר בתחלה חלקה שהיא שנה באנשים ובנשים והוא למען ישמעו פרוש שישמעו מצוות התורה שחזקו בהם לעשות, ודבר זה שוים הם בו שגם הנשים חזקו בהם במצוות לא מעשה ובמצוות עשה שאין הזמן גרמא, ואחר כך

2/10

וילר

לחנכם ליראה את ה', ולזה לא אמר כדרך
שאמר בפסוק הקהל ילמדו ויראו שהם שני
דברים אלא ולמדו ליראה פרוש שבזה ילמדו
יראת שמים, ואמרו כל הימים פי כשהקטנים
מתחנכים מתחלתם ליראה יתפסד בהם יראת
ה' כל ימיהם:

ו**רבותינו** ז"ל אמרו (שם) וז"ל והטף למה
לתן שקר למביאייהם ע"כ, ואולי
שנותנים טעם לקטני קטנים שאינם מבינים
דבר שגם הם נכללים בכלל הטף שאמר
הכתוב, ומה יתכן בכתוב טעם ישמעו וילמדו
הוא לבנייהן אשר יתחילו בהן:

אמר חלקה בפני עצמו כנגד האנשים לבד
והוא למען ילמדו שהוא תלמוד תורה, ולזה
לא אמר למען ישמעו וילמדו שאז היה נשמע
ששניהם בענש א', שוב ראיתי מאמר חז"ל
שאמרו (תגינה ג.) וזה לשונם: הנשים לשמע
והאנשים ללמד ע"כ, והם דברנו עצמם,
ונתחכמו להקדים הנשים לאנשים כסדר
שהקדים הכתוב למען ישמעו ואחר כך ולמען
ילמדו כמו שכתבתי:

(ג) ו**בניהם** אשר וגו'. חלקה זו כנגד הטף
שהזכיר בפסוק הקהל, אמר
הטעם הגם שלא הגיעו עדין ללמד אף על פי
כן וישמעו וילמדו ליראה את השם פרוש

אלות

1. כרננו צומד על דקויות לשוניות לכאורה, אך לומד מהן דברים יסודיים, מה הקשיים ומה תשובותיו?
2. מה בדיוק היה כאן תפקיד הנשים?
3. למה ככלל הביאו את הילדים?
4. אם בקשר לילדים הוא מחזק אותם לפני סוטים, התוכל להסביר?

* * *

ג. הר צבי (הרב פסח צבי פריך זצ"ל).
פרק ל' פסוק יא':

ויאמר ה' אל משה הן קרבו ימיך למות (לא, יד).

הגאון רבי יהושע ליב דיסקין בהיותו רב בעיר שקלוב היה נרדף ע"י אנשים ידועים. סיפר תלמידו הגורא"י בורכוב בעל "חבל יעקב", כי פעם באמצע השיעור שהיה מגיד לפני תלמידיו דבר יום ביומו, בבית שהיה מלא ספרים מהמסד עד הטפחות, כאשר הפסיק את שיעורו ראה והנה שני אנשים אורחים עומדים לפניו, הוא נתן להם שלום ושאל מה הם רוצים. הם השיבו שרוצים לשמוע ממנו איזה דבר תורה. הראה להם באצבע: הרי שם בין הספרים עומד גם הילקוט, קחוהו ובחרו לכם משם איזה מאמר חז"ל שאתם רוצים ביאורו ואגידה לכם.

הם פותחים את הילקוט, ולפניהם נתגלה הפסוק הזה "ויאמר ד' אל משה הן קרבו ימיך למות". והילקוט מביא ע"ז, הדא הוא דכתיב 'הן צדיק בארץ ישולם אף כי רשע וחוטא'. 'הן צדיק בארץ ישולם' זה משה רבינו שנאמר 'הן קרבו ימיך למות', 'אף כי רשע וחוטא' זה קורח ועדתו. ושאלוהו איזה קשר יש בין הדברים האלה.

השיב להם הגריל"ד כרגע: הלא זה מבואר היטב בהקדם, דהנה קריבה למות משכח"ל בשני אופנים. יש שחי כ"כ עד שכלו כל כחותיו וחושיו, ויש שעדיין כחו במתניו והוא עדיין כעץ רענן, אבל בהיות שכל מה שהיה לו להשלים עלי אדמות כבר השלים, לכן מוליכין אותו לאור באור החיים שם בעולם הנשמות, ואמרו צדיק כי טוב כי פרי מעליו יאכל בלי כסופא.

והנה משה רבינו דכתיב ביה "לא כהתה עינו ולא נס ליחו", א"כ לא שייך בו שמצד כחות גופו קרבו ימיו למות, שהרי אדרבה היה מלא כח עלומים. אלא שנאלץ בע"כ להסתלק מהעולם, אבל הרי היה למשה רבינו טענה שחסר לו עוד, עי"ז שחלקו עליו קרח ועדתו ובטלו אותו והשפילו ממשלתו איזה זמן, והיה לו מקום לתבוע שישלים לו הש"ת אותן הימים שחסרו על ידי המתקוממים עליו.

וילר

זוה הוא שקשה לו להמדרש: כיצד אומר השי"ת הן קרבו ימין, הרי חסר לפניו מהמחלוקת של קרח ועדתו שהטרידוהו מממשלתו וגרעו מכבודו. על זה משיב המדרש, דזה שאומר הכתוב "הן צדיק בארץ ישולם" – זה משה רבינו, כלומר, להצדיק ישולם כל המגיע לו וכל מה שהיה קצוב לו הן ברוחניות והן בכבוד וכדומה לא נגרע דבר אף כי רשע וחוטא רוצה לבלעו – זה קרח ועדתו, שעומדים ומטילים עליו כל מיני אשמות ומשפילים את כבודו זה רק למראה עינים, אבל באמת להצדיק עצמו לא נחסר דבר ודורשי ד' לא יחסרו כל טוב, וכל בעל מחלוקת שרוצה ויגע להשפיל את הצדיק, כל עמלו יעלה בתוהו ומהצדיק עצמו לא יוכל לגרוע דבר, ורק למוזאה עיניים יראה כאילו עושה לו רע.

אלות

1. כרשננו הכניס בכירוש - שמתחילה היו יצורים - סיפור מצה שהיה הבא לבאר בסוק פנו, על מה הוא תולא את דבריו?
2. מה בדיוק קרה בסיפורנו ומה היתה מטרת ה"ואל"ים?"
3. מה בדיוק היתה תשובתו של הרב דיסקין ואיך הוא מבאר בכך את הסוק?
4. איך הוא "משיב" בכך לכאונתם הפליליות של האל"ים?

* * *

ד. צרור המור

ואמר ביום ההוא על כי אין אלהי בקרבי. שזה רמז על שורש פורה ראש ולענה (לעיל כט, ז). שיש להם שורש רע בקרבם לחשוב, כי כל הדברים הולכים אחר המחשבה ולא אחר המעשה, וכמו שפירשתי למעלה¹⁰. ולכן בכאן חזרו לשרשם הרע, לומר הלא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות, ולא בשביל המעשים. לזה אמר ואנכי הסתר אסתיר פני על כל הרעה אשר עשה, ולא בשביל המחשבה. לפי שעיקר התורה תלויה במעשה כמו שפירשתי למעלה¹⁰, וכמו שאמרו תלמוד גדול שמביא לידי מעשה (מגילה כ"ג), אבל אם אינו מביא לידי מעשה, אינו גדול.

פרק לא' פסוק טו' :

או שיאמר שהם עשו תשובה, ואמר כל אחד אני מכיר בהטאי, כי לפי שאין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה. לומר, שאע"פ שהיו אומרים חטאנו בפה, לבס לא כן יחשוב, כאומרי בפיו ובשפתיו כבדוני ולבם רחק ממני (ישעי' כט, יג). ואחר שהם הכירו זה, אסתיר פני של זעם מהם על כל אשר עשה. אע"פ שפנה לאלהים אחרים שהוא עון חמור, וזה כי פנה אל אלהים אחרים. כמו כי עם קשה עורף הוא¹¹.

או שיאמר ומצאוהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלהי בקרבי וגו'. לרמוז שאע"פ שהיו חוזרים בתשובה, ראוי להסתיר פני מהם. אחר שהתשובה לא היתה שלימה אלא מתוך צרה, כאמרו ה' בצר פקדוך וגו' (ישעי' כ"ג, ט"ז). ואפי' במלך בודד זה הדבר מגונה, כאמרו מדוע באתם אלי עתה כאשר צר לכם (ישעי' י"א, ז), כ"ש במלך מה"מ הקב"ה. לכן אמר בכאן ומצאוהו רעות רבות וצרות. וכשיראו אלו הצרות, ואמר ביום ההוא שהוא יום הצרות, הלא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה. ואולי אחר שיצאו מהצרה ישובו לקלקולם כמו שנזכר בפרעה¹² ובנבוכדנצר¹³. לז"א ואנכי הסתר אסתיר פני מהם, עד שישובו בתשובה שלימה. והפירוש שלמעלה הסמוך לזה¹⁴ נראה פירוש נאה ומתקבל.

או שיאמר ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלהי בקרבי. לפי שלמעלה אמר כי שמים או שלש רעות עשו. האחת וזנה אחרי אלהי נכר (לעיל טו), והשני ועזבני, והשלישי והפר את בריתי. והם עשו וידוי ואמרו כי כל הרעה הבאה להם, לא היה אלא על שעזבו השם ולא היה בקרבם, כאומרים הלא על כי אין אלהי בקרבי. ולכן אמר השם כי זה שקר, כי אם עזבוהו ולא ידרשוהו. אם לא בחרו לעבוד עבודה זרה ולזנות אחרי אלהי נכר הארץ, לא היה כל כך רע והשם היה מוחל להם. אבל אחר שזנו אחרי הכלי הנכר, היה רוצה להענישם, ולא על שעזבוהו, וז"ש ואנכי הסתר אסתיר פני מהם על כל הרעה אשר עשה כי פנה אחרי אלהים אחרים.

אלות

1. קטע הראשון מצלה כרשננו את ספקותיהם של החוטאים ביחס לדין האלוקי, מה הביאה?
2. מהי תשובת הקב"ה לטענתם?
3. מהו כירוש קטע השני?
4. מהו כירוש קטע השלישי ומה היא שונה מדבריו בקטע הקודם?
5. קטע האחרון נוקט כרשננו צמדה אחרת, מהי?

* * *